

การประยุกต์ศิลปะพื้นบ้านสู่ผลงานทัศนศิลป์ ซึ่งส่งอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ของนักศึกษาศิลปะในประเทศไทย

Application of Folk Arts to Visual Arts which Influence on the Creativity of Art Students in Thailand

อริฐ งามนิสัย¹

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาความเป็นมา อัตลักษณ์ของศิลปะพื้นบ้าน ภูมิปัญญาพื้นถิ่น รวมทั้งต้นกำเนิดของการนำศิลปะพื้นบ้านมาประยุกต์เพื่อสร้างสรรค์เป็นผลงานทัศนศิลป์ของศิลปินไทย ซึ่งนักศึกษาศิลปะได้นำองค์ความรู้นี้มาต่อยอดทางการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ของตน และบทความนี้ยังวิเคราะห์ประเภทของผลงานศิลปะพื้นบ้าน คือ ภาพเขียนพื้นบ้าน งานไม้ งานแกะสลัก เครื่องปั้นดินเผา งานถักทอ งานจักสาน สถาปัตยกรรมพื้นบ้าน และการแสดงพื้นบ้าน ซึ่งส่งอิทธิพลต่อ รูปแบบ แนวความคิด และกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ของนักศึกษาศิลปะในปัจจุบัน การศึกษาจึงแสดงให้เห็นถึงคุณค่าทางวิชาการ ทางด้านอนุรักษ์ และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมของชุมชน การปลูกฝังให้คนรุ่นใหม่ตระหนักถึงคุณค่าของศิลปะพื้นบ้าน ภูมิปัญญาพื้นถิ่น ที่เอื้อประโยชน์ต่อการวงการศึกษา ซึ่งเกิดจากการที่นักศึกษานำศิลปะพื้นบ้านมาประยุกต์ใช้กับการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์เผยแพร่ออกสู่สายตาสาธารณชน

คำสำคัญ: ศิลปะพื้นบ้าน ภูมิปัญญาพื้นถิ่น ประยุกต์ ทัศนศิลป์

Abstract

This article aims to study the background and identity of folk arts and local knowledge as well as the beginning of applying folk arts to visual arts of Thai artists that art students use this knowledge to continue their creation. This article also analyses the types of folk arts including folk painting, wood craft, carving, pottery, knitting, basket weaving, local architecture and local entertainment. These influence the format, concept and process to create visual arts of art students. Thus, this study shows the academic value, conservation, reviving art culture of the community and cultivating new generations to realize the value of local knowledge and the contribution to art works that students apply folk arts to create visual arts and present to public.

Keywords: Folk arts, Local knowledge, Apply, Visual arts

¹ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

1. บทนำ

ผลงานทัศนศิลป์ของนักศึกษาศิลปะที่ปรากฏในปัจจุบัน มีความหลากหลายทั้งทางด้าน แนวความคิด รูปแบบ การแสดงออก กระบวนการสร้างสรรค์ ซึ่งจะปฏิเสธไม่ได้ว่ากระบวนการสร้างผลงานทัศนศิลป์ในยุคศิลปะสมัยใหม่ (รัชกาลที่ 9) นั้น เราได้นำองค์ความรู้ตามหลักสากลมาปรับใช้กับการเรียนการสอนในปัจจุบัน และเป็นแบบแผนทางการศึกษาที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมาอย่างยาวนานจนถึงปัจจุบัน และถูกปรับเปลี่ยนไปตามสภาพสังคม ค่านิยมของผลงานทัศนศิลป์ในแต่ละช่วงเวลา ทำให้ผลงานของนักศึกษาศิลปะในประเทศไทยบางกลุ่ม มีรูปแบบการแสดงออกที่เหมือนกับผลงานสากลไปโดยปริยาย แต่มีผลงานของนักศึกษาศิลปะบางส่วนที่นำ “ศิลปะพื้นบ้าน” ซึ่งเป็นภูมิปัญญาพื้นถิ่น เป็นองค์ความรู้ของบรรพบุรุษที่สั่งสม แสดงถึงวิถีชีวิตของคนไทยในอดีตกาล มาประยุกต์กับการสร้างสรรค์ผลงานของตน ทำให้ผลงานนอกจากจะมีความร่วมสมัยแบบสากล ยังสามารถแสดงถึงเอกลักษณ์ที่มาจากภูมิปัญญาไทย แต่ด้วยกาลเวลาที่ผ่านมามีทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อวิถีชีวิต สภาพสังคมไทย ทำให้ศิลปะพื้นบ้านเริ่มสูญหาย ขาดการอนุรักษ์ ขาดผู้สืบทอด เพราะถูกมองว่าเป็นสิ่งล้าสมัยโบราณ ไม่น่าสนใจ แม้จะมีรายวิชาซึ่งเปิดสอนเกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้านในมหาวิทยาลัยที่สอนทางด้านศิลปะ ก็ทำการศึกษาเพื่อให้เข้าใจแต่ในภาพรวม ขาดการลงพื้นที่ และขาดการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งศิลปะพื้นบ้าน ต้องอาศัยความเข้าใจ ความอดทน ความเพียรพยายาม จึงจะสามารถสร้างผลงานออกมาได้ ทำให้ถูกมองว่าเป็นเรื่องยุ่งยากในการศึกษาเรียนรู้ แต่เมื่อศิลปินและอาจารย์สอนศิลปะในประเทศไทยได้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาเหล่านี้ และริเริ่มนำศิลปะพื้นบ้านมาประยุกต์กับการสร้างผลงานทัศนศิลป์ และได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะชั้นเลิศออกสู่สายตาวงการศิลปะในประเทศไทย ทำให้นักศึกษาศิลปะในปัจจุบันเริ่มเห็นความสำคัญ และนำศิลปะพื้นบ้าน ภูมิปัญญาพื้นถิ่น ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันดีงาม มาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปนิพนธ์ระดับปริญญาตรี ผลงานวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท และผลงานดุษฎีนิพนธ์ระดับปริญญาเอก

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษาความเป็นมา และจุดเริ่มต้นของการนำศิลปะพื้นบ้านมาประยุกต์กับการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ของศิลปินไทย
- 2.2 เพื่อวิเคราะห์ รูปแบบ แนวความคิด กระบวนการ ของศิลปะพื้นบ้านที่ส่งอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ของนักศึกษาศิลปะในประเทศไทย
- 2.3 เป็นการศึกษาค้นคว้าเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้เป็นบทความวิชาการ

3. วิธีดำเนินการศึกษาและระเบียบวิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาเพื่อเขียนบทความวิชาการ มีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้

- 3.1 รวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสาร
 - 3.1.1 หนังสือ ตำรา งานวิจัย บทความ เกี่ยวกับ ศิลปะพื้นบ้านในประเทศไทย
 - 3.1.2 สื่อบันทึก ผลงานทัศนศิลป์ของนักศึกษาศิลปะที่นำศิลปะพื้นบ้านเข้ามาประยุกต์กับการสร้างสรรค์
- 3.2 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามด้วยเครื่องมือ ถ่ายภาพ ภาพเคลื่อนไหว เพื่อเก็บข้อมูลผลงานทัศนศิลป์ของนักศึกษาศิลปะที่นำศิลปะพื้นบ้านเข้ามาประยุกต์กับการสร้างสรรค์ ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์เจ้าฟ้า (The National Art Gallery) หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (Bangkok Art and Culture Centre) หอศิลป์ร่วมสมัยราชดำเนิน (Ratchadamnoen Contemporary Art Center) พิพิธภัณฑ์ศิลปะไทยร่วมสมัย (Museum of Contemporary Art) หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (The Queen's Gallery)
- 3.3 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่เก็บรวบรวมทั้งหมด เพื่อทำการสังเคราะห์ออกมาเป็นองค์ความรู้ทางวิชาการ
- 3.4 กำหนดขอบเขตการศึกษา
- 3.5 สรุปองค์ความรู้เพื่อเขียนบทความวิชาการ

4. ผลการศึกษา

4.1 ศิลปะพื้นบ้านในประเทศไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ศิลปะพื้นบ้าน มีความหมายครอบคลุมผลงานศิลปะที่สร้างขึ้นในลักษณะพื้นบ้าน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาพื้นถิ่นที่ช่างชาวบ้านประดิษฐ์ขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน โดยได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ความเชื่อ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตามภูมิภาค ตลอดจนสภาพความเป็นอยู่ของสังคมที่ยังคงรักษาคตินิยมที่สืบทอดต่อกันมา โดยมีสาระสำคัญ คือ ต้องเป็นผลงานของช่างชาวบ้าน มีรูปแบบการสร้างไม่ซับซ้อน และใช้วัสดุที่หาได้ตามท้องถิ่น ต้องมีจำนวนของการผลิต มีความเป็นธรรมชาติมากกว่าความสละสลวย สามารถแสดงลักษณะความเป็นพื้นถิ่น และต้องเป็นงานหัตถกรรมที่สร้างด้วยมือเท่านั้น (วัณณะ จูทะวิภาต, 2545)

ตามสภาพความเป็นจริง “งานพื้นบ้าน” ไม่ได้เป็นศิลปะทั้งหมด มีทั้งงานหัตถกรรมที่ถูกสร้างขึ้นจำนวนมากซึ่งผลิตมาเพื่อการใช้สอยมากกว่าเพื่อความสวยงาม ส่วน “ศิลปะพื้นบ้าน” ข้างจะใส่ความพิเศษของแต่ละกลุ่มชนช่างในแต่ละท้องถิ่นลงไป เช่น รูปทรงมีความวิจิตรบรรจง หรือลวดลายที่มีความเป็นลักษณะเฉพาะในชิ้นงาน จึงทำให้เกิดความงดงามมากกว่างานพื้นบ้านทั่วไป ยกตัวอย่างเช่น หนึ่งเตलग เป็นศิลปะพื้นบ้าน มโนราห์ เป็นศิลปะพื้นบ้าน จิตรกรรมฝาผนัง เป็นศิลปะพื้นบ้าน แต่เครื่องจักสาน และเครื่องปั้นดินเผา บางชิ้นเป็นศิลปะพื้นบ้าน บางชิ้นเป็นงานพื้นบ้านทั่วไป เพราะฉะนั้นงานพื้นบ้านกับศิลปะพื้นบ้านก็มีความแตกต่างกันตามเงื่อนไขของการวิเคราะห์ทางวิชาการ ซึ่งก็มีตั้งแต่ระดับต่ำสุดจนถึงระดับสูงสุดในตนเอง แต่ในบทความวิชาการนี้จะขอทำการเรียกงานหัตถกรรมที่ถูกสร้างขึ้นทั้งหมด ทั้งที่เป็นงานที่สร้างขึ้นจากชาวบ้านทั่วไป รวมถึงงานที่สร้างขึ้นด้วยช่างที่มีฝีมือตามแต่ละท้องถิ่น โดยภาพรวมทั้งหมดว่า “ศิลปะพื้นบ้าน” เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าใจเนื้อหาของบทความ และสามารถครอบคลุมความหมายของงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีอยู่ทั้งหมด

4.1.1 ความเป็นมาของศิลปะพื้นบ้านในประเทศไทย ภูมิปัญญาพื้นบ้านเกิดควบคู่มากับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ความต้องการในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการใช้ชีวิต การประกอบอาชีพ การสร้างที่อยู่อาศัย ที่มาพร้อมกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของมนุษย์ รวมถึงความกลัวต่อภัยอันตราย และการคิดค้นวัสดุอุปกรณ์เพื่อป้องกันภัยอันตรายจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ รวมถึงพยายามดัดแปลงสิ่งต่างๆ เพื่อแก้ไขสภาพความเป็นอยู่ให้ดีกว่าเดิม ซึ่งศิลปะพื้นบ้านในประเทศไทยก็มีประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการทางด้านศิลปะที่เกิดขึ้นมาเป็นเวลานาน เช่น หลักฐานผลงานศิลปหัตถกรรมที่เก่าแก่ที่สุดซึ่งได้ทำการค้นพบ คือ การทำเครื่องปั้นดินเผา (Pottery) ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักในประเทศไทย คือ บ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี นอกจากนี้ยังได้พบหลักฐานที่แสดงถึงการสร้างงานหัตถกรรมอื่นๆ เช่น การทำเครื่องโลหะ เครื่องประดับ เครื่องถักทอ เครื่องจักสาน เครื่องแก้ว ลูกปัด เป็นต้น ซึ่งงานศิลปหัตถกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ดินแดนของประเทศไทยเป็นแหล่งกำเนิดและวิวัฒนาการทางศิลปหัตถกรรมที่สำคัญแห่งหนึ่ง เช่นเดียวกับดินแดนอื่นๆ ในโลก (วัณณะ จูทะวิภาต, 2545)

4.1.2 อิทธิพลซึ่งทำให้เกิดอัตลักษณ์ของศิลปะพื้นบ้าน สุวิทย์ จิระมณี (2548) สรุปไว้ว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ศิลปะพื้นบ้านเกิดเป็นอัตลักษณ์ ซึ่งเป็นตัวผลักดันทำให้เกิดรูปแบบเฉพาะในแต่ละท้องถิ่น ดังนี้

4.1.2.1 สภาพดินฟ้าอากาศ ประเทศไทยตั้งอยู่บนคาบสมุทรอินโดจีน ซึ่งมีทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์ ประกอบด้วย ภูเขา แม่น้ำ ทะเล ป่าไม้ มีฝนตกต้องตามฤดูกาล และมีลมมรสุม ทำให้เครื่องใช้ไม้สอย เครื่องนุ่งห่ม เครื่องมือเครื่องใช้ ถูกสร้างขึ้นเพื่อรับมือกับสภาพดินฟ้าอากาศเหล่านี้

4.1.2.2 การประกอบอาชีพ สังคมท้องถิ่นของเราประกอบอาชีพเกษตรกรรม และโครงสร้างดินมีความเหมาะสมแก่การเพาะปลูก จึงมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทยที่เป็น ชาวไร่ ชาวนา และชาวสวน เพื่อต้องการสร้างเครื่องมือ เครื่องใช้ สำหรับประกอบอาชีพ ซึ่งเครื่องมือการเกษตร จะมีลักษณะที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน เช่น ไถ คราด เกวียน รวมถึงเครื่องมือจับสัตว์เพื่อนำมาประกอบอาหาร ทำให้ศิลปะพื้นบ้านเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองเกษตรกรเป็นหลักสำคัญเช่นกัน

4.1.2.3 วัตถุดิบ แต่ละภูมิภาคมีความสมบูรณ์ของวัสดุทางธรรมชาติที่แตกต่างกัน เช่น ภาคเหนือมีไม้สักที่อุดมสมบูรณ์ จึงใช้ไม้สักในการปลูกสร้างบ้านเรือน สร้างสิ่งของเครื่องใช้ และการนำมาประกอบกับวัสดุอื่นๆ เพื่อให้

เกิดประโยชน์ใช้สอยในการดำรงชีวิต รวมถึงวัตถุดิบแม้จะสนองความต้องการสำหรับใช้สอยแบบเดียวกัน ก็จะมีคุณลักษณะที่แตกต่างกัน เพราะวัสดุแต่ละชนิดย่อมมีคุณลักษณะเฉพาะของตน เช่น เครื่องจักสานที่สร้างด้วยไม้ไผ่ หากเป็นไม้ไผ่ต่างสายพันธุ์กัน ผลงานจักสานก็จะมี ความแตกต่างกันทางด้าน สี น้ำหนัก และความคงทนในการใช้งาน

4.1.2.4 คติความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม ศิลปะพื้นบ้านบางประเภทมีความเกี่ยวข้องกับ คติความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม ตามแต่ละภูมิภาค เช่น การวิ่งควาย การปักเจลว ศาลตาแฮก ศาลพระภูมิ การทำไม้ค้ำโพธิ์ การแทงหยวกในงานพิธีต่างๆ ล้วนมีอิทธิพลต่อรูปแบบของศิลปะพื้นบ้านทั้งสิ้น

4.2 นโยบายของรัฐที่มีต่อศิลปะพื้นบ้าน

ทางภาครัฐได้ตื่นตัวเรื่อง “ศิลปะพื้นบ้าน” สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สวช. (2561) สรุปไว้ว่า ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง นโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2524 โดยมีนโยบายทางด้าน วัฒนธรรมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศว่า ต้องให้มีการรักษาวินัยวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่นไว้ โดยสนับสนุนให้องค์กรเอกชน หน่วยงานภาครัฐท้องถิ่นเป็นกำลังสำคัญในการศึกษา และทำการอนุรักษ์อย่างกว้างขวาง ส่วนสถาบันอุดมศึกษา ก็สนองนโยบายโดยให้อาจารย์และนักศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อทำการศึกษามากกว่าแต่ก่อน ทำการวิจัย สัมมนา และเผยแพร่ผลงานเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้สำหรับการรวบรวมเป็นฐานข้อมูลตลอดมา เพราะถ้าไม่อนุรักษ์กันอย่างจริงจัง สิ่งเหล่านี้อาจจะสูญหาย และทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบท

วัฒนธรรมชนบทในอดีตกาลเกิดมาจากวัฒนธรรมเมืองที่แพร่กระจายไปผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่น จนเกิดเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านตามสภาพความเหมาะสม สอดคล้องกับการดำรงชีวิต ฐานะทางเศรษฐกิจของชาวบ้าน แต่ในปัจจุบันสังคมเมืองเป็นที่รองรับอิทธิพลจากวัฒนธรรมต่างประเทศ แล้วส่งวัฒนธรรมเหล่านี้สู่ชนบททำให้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเกิดการสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เพราะคนรุ่นใหม่หันมานิยมวัตถุ และเทคโนโลยีมากกว่าแต่ก่อน ทำให้เกิดความขัดแย้งทางสังคมระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ ดังนั้นทางภาครัฐจึงเล็งเห็นถึงปัญหาที่จะตามมา และพยายามกระตุ้นการศึกษาค้นคว้าด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน และให้ความสำคัญในการนำผลการศึกษามาพัฒนาและสร้างสรรค์ โดยมีเจตนาแสดงให้เห็นว่า ศิลปะพื้นบ้านซึ่งเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทย ก็มีคุณค่าไม่แพ้ภูมิปัญญาจากต่างประเทศ เพื่อกระตุ้นให้คนรุ่นใหม่ในชุมชนได้เห็นคุณค่า กลับมาฟื้นฟูศิลปะพื้นบ้านของตนเพื่อพัฒนาสู่หลักเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป (สุวิทย์ จิระมณี, 2548)

4.3 ต้นกำเนิดของการนำศิลปะพื้นบ้านมาประยุกต์ใช้กับผลงานทัศนศิลป์

ยุคศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย (รัชกาลที่ 9) ซึ่งวิทยาการทางด้านศิลปะต่างๆ ของชาติตะวันตกหลั่งไหลเข้ามาสู่ประเทศไทย และย่อมส่งผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ภายในประเทศ โดยถูกปรับเปลี่ยนเพื่อก้าวไปสู่ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละบุคคล และมีเสรีภาพในการนำเสนอรูปแบบของผลงานมากขึ้น

ผลงานทัศนศิลป์ของไทยสมัยอดีตนิยมแสดงออกทางประเภท จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ แต่ยุคศิลปะสมัยใหม่การพัฒนาารูปแบบ การแสดงออก และแนวความคิด มีการแผ่ขยายมากขึ้น โดยผู้สร้างสรรค์พยายามค้นคว้ากระบวนการที่สอดคล้องกับรสนิยมการสร้างสรรคของตนให้มากที่สุด ผลงาน “สื่อผสม” จึงเป็นอีกทางเลือกที่ศิลปินเริ่มทำการศึกษา และเริ่มนำเสนอผลงานประเภทนี้สู่สายตาวงการศิลปะในประเทศไทย

ศิลปะสื่อผสม (Mixed Media Arts) คือ ผลงานที่สื่อความหมายโดยมิได้จำกัดกระบวนการใดเพียงกระบวนการเดียว แต่แสดงออกโดยใช้สื่อหลายประเภทผสมผสานเข้าด้วยกัน เช่น จิตรกรรมผสมกับประติมากรรม ภาพพิมพ์ผสมกับประติมากรรม เป็นต้น และยังสามารถใช้ วัสดุ สิ่งของ วัตถุสำเร็จรูป มาประกอบเข้าด้วยกันเพื่อสร้างรูปทรงใหม่ รวมถึงการนำ แสง สี เสียง กลิ่น รส สิ่งแวดล้อมต่างๆ เข้ามาประกอบในการสร้างสรรคงาน ที่มาจากความคิดและกระบวนการที่หลากหลาย ซึ่งกลวิธีของผลงานสื่อผสมขึ้นอยู่กับแนวความคิดของผู้สร้างสรรค์ ว่าจะมีวิธีคิดและการแสดงออกอย่างไร เพื่อให้ตอบรับ

กับจุดมุ่งหมายทางความคิดของตน ซึ่งอิทธิพลการสร้างงานสื่อผสมเราได้รับอิทธิพลมาจากศิลปินชีกโลกตะวันตก เช่น มาร์แซล ดูว์ซ็อง (Marcel Duchamp) ศิลปินชาวฝรั่งเศส และ ปาโบล รุยซ์ ปีกัสโซ (Pablo Ruiz Picasso) ศิลปินชาวสเปน (ปนาท ปลัมซุคค์, 2550)

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย มีรูปแบบการสร้างสรรคที่ร่วมสมัยตามแบบศิลปินชีกโลกตะวันตก แต่มีกลิ่นอายของการผสมผสานความเป็นไทยในผลงาน และมีสิทธิเสรีภาพในการนำเสนอผลงานมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ซึ่งปลายปี พ.ศ. 2524 ภาครัฐสนับสนุนให้น้องค้ความรู้ที่เกี่ยวกับ วิถีชีวิต สภาพสังคม ศิลปวัฒนธรรม รวมถึง ศิลปะพื้นบ้านมาสร้างสรรคผลงาน และถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ศิลปินนำเรื่องราวเกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้านมาสร้างสรรคเป็นงานทัศนศิลป์ ส่วนการที่ศิลปินนำศิลปะพื้นบ้านมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค เพราะเกิดความประทับใจกับความงามของรูปทรง และความงามของรายละเอียดในชิ้นงาน กรรมวิธีและกระบวนการสร้างชิ้นงาน รวมถึงเรื่องราวปรัชญาต่าง ๆ ที่แฝงไว้ในชิ้นงาน ก็สามารถนำมาปรับใช้กับกระบวนการความคิดในการสร้างสรรค ผลงานที่ปรากฏจึงมีความซับซ้อนด้วยกฎเกณฑ์ทางความงามของทัศนศิลป์ (Visual Arts) จึงถือเป็นความงามอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากศิลปะพื้นบ้าน (Folks Arts) แม้จะเป็นเพียงการหยิบยืมรูปทรง หรือนำวิธีการแบบพื้นบ้านมาใช้ผสมผสานกับกระบวนการสร้างงานทัศนศิลป์ในปัจจุบัน แต่ก็สามารถกระตุ้นให้ศิลปินไทยได้เห็นข้อดีของการนำศิลปะพื้นบ้านที่มีอยู่ภายในประเทศมาสร้างสรรคเป็นงานทัศนศิลป์ ที่สามารถแสดงเอกลักษณ์ของความเป็นไทยได้จนสำเร็จ

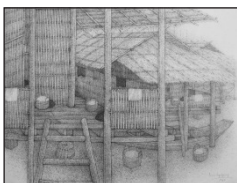
ซึ่งผลงานที่ศิลปินสร้างสรรคออกมา ล้วนแล้วแต่เป็นผลงานที่มีคุณค่า ถือเป็นต้นแบบของผลงานทัศนศิลป์ที่มีส่วนช่วยฟื้นฟูศิลปะพื้นบ้านให้กลับมามีคุณค่า และยิ่งมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นเมื่อศิลปินเริ่มนำศิลปะพื้นบ้าน มาสร้างสรรคเป็นผลงานสื่อผสม เพราะนอกจากจะมีรูปแบบการแสดงออกที่มีกลิ่นอายของศิลปะพื้นบ้าน ที่เกิดจากการนำวัตถุพื้นบ้านมาสร้างสรรคงาน ซึ่งได้รับอิทธิพลการนำหลักความคิดเกี่ยวกับ “สัจจะแห่งวัตถุ” (The Truth of Material) ของศิลปินชีกโลกตะวันตก มาปรับใช้แล้ว ผลงานบางส่วนยังนำกระบวนการสร้างงานแบบพื้นบ้านมาประยุกต์กับกระบวนการสร้างสรรคร่วมสมัย ทำให้ภูมิปัญญาพื้นถิ่นมีความสำคัญต่อการสร้างสรรคผลงานทัศนศิลป์มากขึ้น และส่งอิทธิพลให้นักศึกษาศิลปะที่จะนำองค์ความรู้การประยุกต์ศิลปะพื้นบ้านสู่การสร้างสรรคผลงานทัศนศิลป์ต่อยอดมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งผลงานทัศนศิลป์ที่เป็นต้นแบบทางการสร้างสรรคที่ศิลปินได้รับอิทธิพลจากศิลปะพื้นบ้านมาประยุกต์กับการสร้างสรรค (รูปที่ 1-4) คือ

4.3.1 ผลงานจิตรกรรม เช่น “บ้านชาวประมง 2” โดย ดำรง วงศ์อุปราช, “ยี่เป็ง ปี 2552” โดย พรชัย ใจมา

4.3.2 ผลงานประติมากรรม เช่น “ขลุ่ยทิพย์” โดย เขียน ยิ้มศิริ, “จินตนาการจากเครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้าน” โดย อุดุลย์ บุญฉ่ำ

4.3.3 ผลงานภาพพิมพ์ เช่น “ผิงไฟ” โดย ประพันธ์ ศรีสุตา, “ประเพณีวิ่งควาย” โดย เฉลิม นาคีรักษ์

4.3.4 ผลงานสื่อผสม เช่น “นาวา.....ชีวี” โดย สมโภชน์ ทองแดง, “เกิด” โดย ชูศักดิ์ ศรีขวัญ

รูปที่ 1 “บ้านชาวประมง 2”

โดย ดำรง วงศ์อุปราช
ที่มา: บุญชัย เบญจรงค์กุล (2555)

รูปที่ 2 “ขลุ่ยทิพย์”

โดย เขียน ยิ้มศิริ
ที่มา: บุญชัย เบญจรงค์กุล (2555)

รูปที่ 3 “ผิงไฟ”

โดย ประพันธ์ ศรีสุตา
ที่มา: สน สีมাত্রัง (2553)

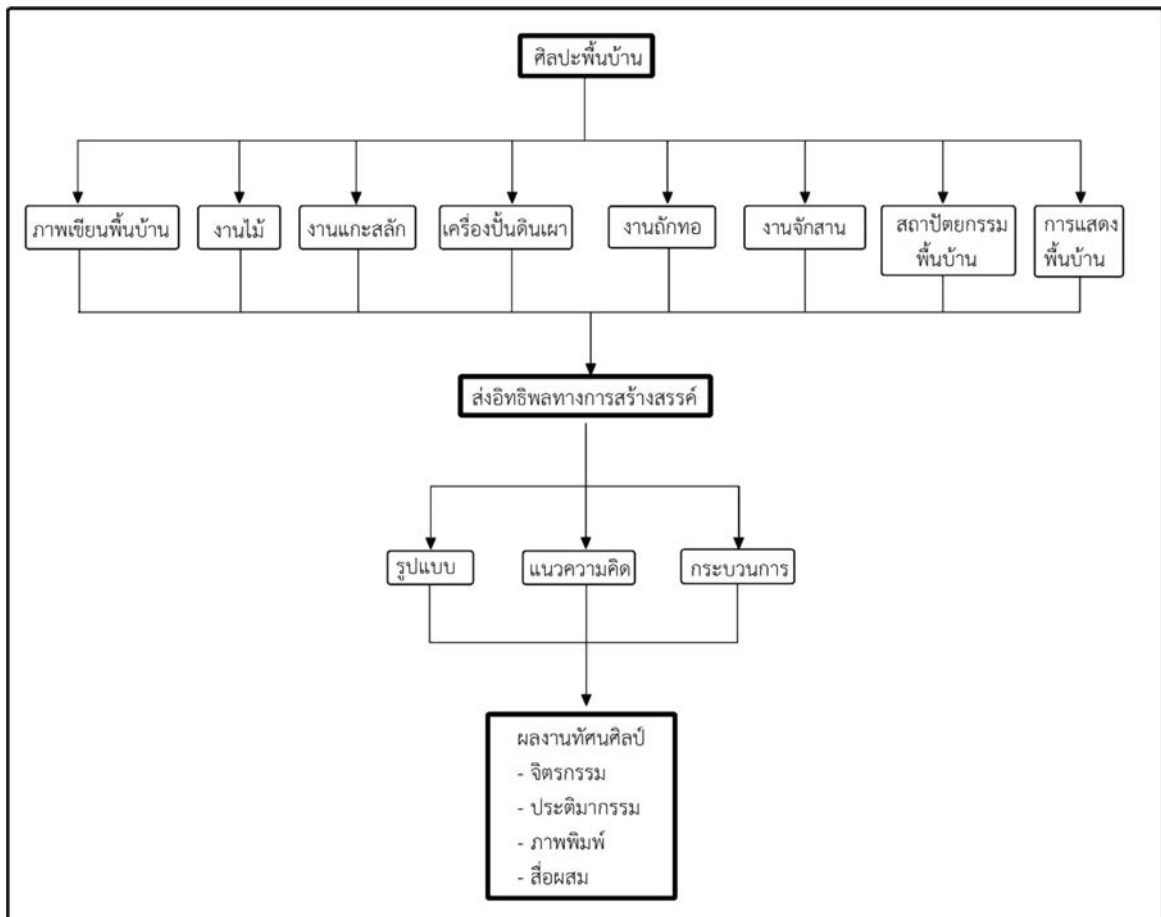

รูปที่ 4 “เกิด”

โดย ชูศักดิ์ ศรีขวัญ
ที่มา: ภาควิชาศิลป์ไทย (2552)

5. วิเคราะห์ประเภทศิลปะพื้นบ้านที่ส่งอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ของนักศึกษาศิลปะ

จากการศึกษาในหัวข้อที่ผ่านมาทั้งหมด ทำให้ทราบถึงความเป็นมา อิทธิพล และจุดเริ่มต้นของการนำศิลปะพื้นบ้านมาสร้างเป็นผลงานทัศนศิลป์ แต่หากจะวิเคราะห์แง่มุมเชิงวิชาการของศิลปะพื้นบ้านแต่ละประเภทที่นำมาสร้างเป็นผลงานทัศนศิลป์ของนักศึกษาศิลปะ เราต้องเข้าใจถึงธรรมชาติของศิลปะพื้นบ้านแต่ละประเภทเสียก่อน ซึ่งพอจะจำแนกประเภทของศิลปะพื้นบ้านตามโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ (รูปที่ 5) ดังนี้

รูปที่ 5 แผนภาพแสดงการจำแนกประเภทของศิลปะพื้นบ้านซึ่งส่งอิทธิพลทางการสร้างสรรค์สู่ผลงานทัศนศิลป์
ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

5.1 ภาพเขียนพื้นบ้าน (Folk Painting) บนกระดาด สมุดข่อย บนผนัง บนแผ่นไม้ ถูกค้นพบในทุกภูมิภาคของประเทศ และเรื่องราวที่ถ่ายทอดส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวของพุทธประวัติ ทศชาติก วรรณคดี วิถีชีวิต นิทานพื้นบ้าน ถูกสร้างขึ้นโดยช่างชาวบ้าน ซึ่งเป็นผลงานที่แสดงออกอย่างไร้แบบแผน ไร้ข้อกำหนดกฎเกณฑ์ ไม่มีระเบียบข้อบังคับใดๆ อาจจะมีการผสมผสานงานเขียนของช่างหลวงบ้าง แต่ก็เพียงแค่ส่วนน้อย รูปร่าง รูปทรง การวางองค์ประกอบภาพ ล้วนเขียนออกมาจากสามัญสำนึก เพื่อเป็นการถ่ายทอดเรื่องราวตามความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นสำคัญ ไม่สามารถที่จะระบุที่มาของช่างที่เป็นผู้เขียนได้ ภูมิภาคในประเทศไทยที่ถือว่ามีความโดดเด่นในการสร้างภาพเขียนพื้นบ้าน คือ ภาคอีสาน จิตรกรรมฝาผนังบนสิมอีสาน หรือที่เรียกว่า “ฮูปแต้ม” (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 วิเคราะห์อิทธิพลภาพเขียนพื้นบ้านที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ของนักศึกษาศิลปะ

ประเภทผลงานทัศนศิลป์ (ที่ได้รับอิทธิพลอย่างเด่นชัด)	อิทธิพลที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ (รูปแบบ แนวความคิด กระบวนการ)
งานภาพเขียนพื้นบ้าน ส่งอิทธิพลให้กับ นักศึกษาศิลปะในการนำไปสร้างสรรค์ ผลงานประเภท จิตรกรรม รูปที่ 6 สิมวัดสนวนวารีพัฒนาราม ขอนแก่น ที่มา: สุมาลี เอกชนนิยม (2548) รูปที่ 7 อุบัติม วัตโพธาราม มหาสารคาม ที่มา: สุมาลี เอกชนนิยม (2548)	- รูปแบบ โดยนำรูปทรง สิ่งมีชีวิต คน สัตว์ สิ่งของเครื่องใช้ สถาปัตยกรรม เส้นเส้นเทา มาใช้ สร้างผลงาน ทั้งที่มีการนำรูปทรงที่เหมือนกับต้นแบบ และทำการตัดทอน เปลี่ยนแปลงรูปทรง ก่อนการนำมาใช้กับการสร้างสรรค์ - แนวความคิด นำเรื่องราวเกี่ยวกับ พุทธประวัติ ทศชาติก วรรณคดี นิทานพื้นบ้าน วิธีชีวิต คติความเชื่อ ปรัชญา ของภาพเขียนพื้นบ้าน มาใช้กับการสร้างผลงานจิตรกรรมร่วมสมัย ตามแบบประเพณี หรือผสมผสานกับเรื่องราวสภาพสังคมปัจจุบันตามแนวประเพณี - กระบวนการ ภาพเขียนพื้นบ้าน มีกระบวนการสร้างที่เป็นเอกลักษณ์ คือ ใช้ สีฝุ่น ในการ ลงสีใช้ดินสอพองผสมกับเมล็ดมะขามเพื่อเตรียมรองพื้น ทำการปิดทอง เพื่อประดับเครื่องทรง และเน้นสิ่งสำคัญภายในรูปทรงของภาพ ซึ่งกระบวนการบางอย่างช่างชาวบ้านได้เรียนรู้มาจาก ช่างหลวง และนักศึกษาศิลปะก็นำกระบวนการตามแบบแผนเดิมไปสร้างผลงาน รวมถึงนำมา ผสมผสานกับการสร้างผลงานจิตรกรรมร่วมสมัย ผลงานจิตรกรรมเทคนิคผสม รูปที่ 8 นักศึกษาได้นำกระบวนการสร้างภาพเขียนพื้นบ้าน การลงสีบนพื้นดินสอพอง มาปรับใช้กับการสร้างงานจิตรกรรม ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

รูปที่ 9 “พุทธปรินิพพาน” โดย ทรงฤทธิ์ เหมือยพรหม
นิทรรศการครบรอบ 36 ปี ศิลปะไทย
ผลงานที่ได้รับอิทธิพลจากภาพเขียนพื้นบ้าน
ที่มา: โสสิต ปันเปี่ยมราษฎร์ (2555)

รูปที่ 10 “สิมอีสาน” โดย สุชาวดี พลธานี
ศิลปินพณิชย์ยอดเยี่ยม ปี 2556
ผลงานที่ได้รับอิทธิพลจากภาพเขียนพื้นบ้าน
ที่มา: ธนากรกรุงเทพ (2556)

5.2 งานไม้ (Wood Craft) กรรมวิธีของงานไม้ คือ การเข้าไม้ การประกอบไม้ การฉลุ การกลึง การเหลา เพื่อสร้างเครื่องใช้ไม้สอย และเครื่องมือในการประกอบอาชีพ สร้างที่อยู่อาศัย เช่น เรือเครื่องผูก เรือเครื่องสับ และสร้างยานพาหนะจำพวก เรือขุด ชนิดต่างๆ เช่น เรือชะล่า เรือโปงตาล เรือโปงไม้สัก เรือมวง เรือพายม้า เรือหมู เรือสำปั้น ซึ่งงานไม้ของช่างชาวบ้าน จะมีความเรียบง่าย ไม่ซับซ้อนเท่ากับงานช่างหลวง เพราะถูกสร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยและเป็นเครื่องมือทุนแรงเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งงานไม้พื้นบ้านจะมีสองลักษณะ คือ

5.2.1 วัฒนธรรมชาวนา จะมีความเรียบง่าย ชื่อ ดิบ หยาบ มีความตรงไปตรงมาตามวัตถุประสงค์ของการใช้สอย การสร้างเครื่องมือ เครื่องใช้ บางครั้งโกลนไม้ให้เกิดรูปทรงตามความจำเป็นที่ต้องใช้ทุกวัน ดังนั้นจึงคิดเรื่องประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก จึงตัดความวิจิตรบรรจงในการสร้างออก เช่น ผาน คราด ไถ ขลุบ จนถึงเรือเครื่องผูก (ตารางที่ 2)

5.2.2 วัฒนธรรมของช่างชาวบ้าน แม้ช่างชาวบ้านจะสร้างเครื่องใช้ไม้สอย และสร้างที่อยู่อาศัยอย่างเรียบง่าย ไม่มีความซับซ้อนเท่าช่างหลวง แต่มีไม่น้อยที่เครื่องใช้ไม้สอยบางอย่าง เรือบางหลัง เรือบางลำ ช่างจะใส่ความวิจิตรบรรจงในการสร้างงาน ดังที่ปรากฏให้เห็นในลายฉลุประดับเรือนตาม กรอบหน้าต่าง บานประตู ฯลฯ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 วิเคราะห์อิทธิพลงานไม้ที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ของนักศึกษาศิลปะ

ประเภทผลงานทัศนศิลป์ (ที่ได้รับอิทธิพลอย่างเด่นชัด)	อิทธิพลที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ (รูปแบบ แนวความคิด กระบวนการ)
งานไม้ ส่งอิทธิพลให้กับนักศึกษาศิลปะ ในการนำไปสร้างสรรค์ผลงานประเภท ประติมากรรม สื่อผสม รูปที่ 11 เรือพายม้า เรือหมู เรือสำปั้น ที่มา: วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2546) รูปที่ 12 เกวียนเทียมควาย วัว ที่มา: วัฒน ภูชะวิภาต (2545)	- รูปแบบ ความงามของรูปทรงงานไม้พื้นบ้าน เป็นความงามที่มีเอกลักษณ์ซึ่งเกิดขึ้นโดยบังเอิญ นักศึกษาศิลปะจึงนำรูปทรงงานไม้ มาปรับเปลี่ยนรูปทรง ประกอบรูปทรง ผสานรูปทรงต่างๆ บนผลงานประติมากรรม ผลงานสื่อผสม - แนวความคิด ใช้กระบวนการสร้างงานไม้เป็นตัวเล่าเรื่องผ่านรูปทรง ทำให้กระบวนการไม่เป็นเพียงแค่วิธีการเท่านั้น แต่ยังสามารถแสดงอารมณ์ความรู้สึกผ่านการสร้างสรรค์ได้อีกด้วย - กระบวนการ นำกรรมวิธีการสร้างงานไม้ของช่างชาวบ้าน เช่น การเข้าไม้ การประกอบไม้ การฉลุไม้ มาประยุกต์ใช้กับการสร้างผลงานประติมากรรม สื่อผสม เพื่อให้มีกลิ่นอายของกระบวนการสร้างงานแบบพื้นบ้าน รูปที่ 13 นักศึกษาได้นำกรรมวิธีการเข้าไม้ การประกอบไม้ มาปรับใช้กับการสร้างงานประติมากรรม ที่มา: ผู้วิจัย (2560)

ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

รูปที่ 14 “รูปทรงวิถีชีวิตชนบท” โดย พลวัฒน์ แก้ววีกิจ
ศิลปกรรมกรุงไทย ครั้งที่ 1
ผลงานที่ได้รับอิทธิพลจากงานไม้
ที่มา: นนทิกกร กาญจนะจิตรา (2557)

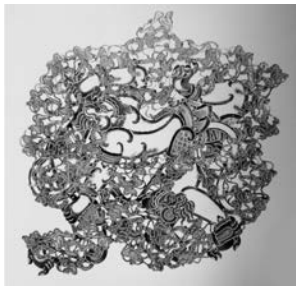
รูปที่ 15 “ลีลาการเคลื่อนไหวของรูปทรงธรรมชาติ”
โดย พรทวี พลอยกระโทก
ศิลปนิพนธ์ยอดเยี่ยม ปี 2559
ผลงานที่ได้รับอิทธิพลจากงานไม้
ที่มา: ธนากรกรุงเทพ (2559)

5.3 งานแกะสลัก (Carving) การแกะสลัก มีวิธีการหลากหลาย ได้แก่ ตัด เกลา ปาด แกะ คว้าน เจาะ ด้วยเครื่องมือ มีด สว่า ซึ่งทำให้เกิดลวดลายบนวัสดุหรือบนวัตถุตามต้องการ ซึ่งงานสลักนี้เป็นการฝึกทักษะ ความสัมพันธ์ ระหว่างมือและสายตาให้มีความความแม่นยำจนเกิดเป็นความชำนาญ เช่น การแกะสลัก งาช้าง เขาสัตว์ หนังสัตว์ หิน ไม้ เพื่อสร้างเป็นเครื่องใช้ไม้สอย การแกะสลักตามจับอุปกรณ์ เช่น กระบวยน้ำ กระต่ายขูดมะพร้าว เครื่องมือดักสัตว์ รวมถึง การแกะสลักเพื่อเป็นศิลปวัตถุ เช่น ตุ๊กตาไม้ พระเครื่อง หนังใหญ่ หนังตะลุง เป็นต้น (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 วิเคราะห์อิทธิพลงานแกะสลักที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ของนักศึกษาศิลปะ

ประเภทผลงานทัศนศิลป์ (ที่ได้รับอิทธิพลอย่างเด่นชัด)	อิทธิพลที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ (รูปแบบ แนวความคิด กระบวนการ)
งานแกะสลัก ส่งอิทธิพลให้กับนักศึกษา ศิลปะในการนำไปสร้างสรรค์ผลงาน ประเภท จิตรกรรม สื่อผสม รูปที่ 16 การสลักหนังตะลุง ที่มา: วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ (2536) รูปที่ 17 หนังตะลุง นครศรีธรรมราช ที่มา: วัณณะ จุฑะวิภาต (2552)	- รูปแบบ ลวดลายงานแกะสลัก ที่มีความงามแบบพื้นบ้าน ถูกนำมาประยุกต์ใช้กับการสร้างสรรค์ทางด้านรูปทรง โดยเฉพาะรูปทรงของเครื่องหนังแกะสลักลาย เช่น หนังใหญ่ หนังตะลุง มักจะถูกหยิบยืมมาใช้สร้างผลงานจิตรกรรม ผลงานสื่อผสม - แนวความคิด งานแกะสลักที่มีความโดดเด่น เช่น หนังตะลุง มักจะถูกนำมาสร้างสรรค์ผ่านเรื่องราวของวิถีชีวิตชาวใต้ในการสร้างผลงานจิตรกรรม รวมถึง การขีด การขีดร้องหนังตะลุง ซึ่งเป็นการแสดงพื้นบ้านก็ถูกนำมาประยุกต์เพื่อใช้สื่อสารกับผู้ชมในผลงานสื่อผสม - กระบวนการ ขั้นตอนการแกะสลักวัสดุ เช่น หนัง กระดาษ ไม้ ถูกนำมาประยุกต์ใช้กับการสร้างสรรค์ รวมถึงอุปกรณ์การแกะสลัก เช่น สว่า ตุ๊กตู่ ของช่างชาวบ้าน ก็ถูกนำมาใช้ผสมผสานกับเครื่องมือและเทคโนโลยีการแกะสลักในปัจจุบัน รูปที่ 18 นักศึกษาได้ทำการสลักหนังตะลุง มาปรับใช้กับการสร้างผลงานสื่อผสม ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

รูปที่ 19 “จับลิงหัวคำ 2” โดย พีระพล ตั้งปोक
ศิลปนิพนธ์ยอดเยี่ยม ปี 2559
ผลงานที่ได้รับอิทธิพลจากงานแกะสลัก
ที่มา: ธนาคารกรุงเทพ (2559)

รูปที่ 20 “ตุ้งผ่อกรรม หมายเลข 2” โดย อรุณรัตน์ สรทรง
ศิลปนิพนธ์ยอดเยี่ยม ปี 2559
ผลงานที่ได้รับอิทธิพลจากงานแกะสลัก
ที่มา: ธนาคารกรุงเทพ (2559)

5.4 เครื่องปั้นดินเผา (Pottery) มีความผูกพันและอยู่คู่กับคนไทยมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เพราะใช้บรรจุอาหารและสิ่งของมาอย่างช้านาน ฉะนั้นจึงได้มีการประดิษฐ์คิดค้นและทำการปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา ทั้งชนิดที่เป็นแบบเคลือบและไม่เคลือบ โดยส่วนมากจะเป็นภาชนะต่างๆ เช่น ชาม หม้อ ไห แจกัน ตุ่ม รวมถึงงานเครื่องสังคโลกของสุโขทัยอีกด้วย (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 วิเคราะห์อิทธิพลเครื่องปั้นดินเผาที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ของนักศึกษาศิลปะ

ประเภทผลงานทัศนศิลป์ (ที่ได้รับอิทธิพลอย่างเด่นชัด)	อิทธิพลที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ (รูปแบบ แนวความคิด กระบวนการ)
เครื่องปั้นดินเผา ส่งอิทธิพลให้กับนักศึกษาศิลปะในการนำไปสร้างสรรค์ผลงานประเภท จิตรกรรม ประติมากรรม รูปที่ 21 การทำเครื่องปั้นหม้อ นครราชสีมา ที่มา: วัฒนะ จุฑะวิภาต (2552) รูปที่ 22 หม้อน้ำดินเผา สุโขทัย ที่มา: วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2536)	- รูปแบบ รูปทรงเครื่องปั้นดินเผาที่มีความงามในตนเอง นักศึกษามักนำเครื่องปั้นดินเผาไปประกอบ เพื่อสร้างรูปทรงใหม่ในผลงานจิตรกรรม ผลงานประติมากรรม - แนวความคิด นักศึกษาศิลปะได้นำเครื่องปั้นดินเผา มาใช้เป็นสัญลักษณ์เพื่อแสดงเรื่องราวของวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายของชนบท - กระบวนการ วิธีการปั้น การขึ้นรูป การเผาด้วยเตาแบบโบราณ เช่น การทำเครื่องปั้นหม้อ นครราชสีมา การทำเครื่องสังคโลกของสุโขทัย ถูกนำมาประยุกต์กับกระบวนการสร้างงานปัจจุบัน และนักศึกษาศิลปะบางคนก็นำกระบวนการสร้างแบบโบราณมาใช้ เพราะได้อรรถรส และมีกลิ่นอายของความเป็นพื้นบ้านผสมผสานอยู่ภายในผลงานอย่างเด่นชัด รูปที่ 23 นักศึกษานำดินที่ใช้สำหรับทำเครื่องปั้นดินเผา มาปรับใช้กับการสร้างผลงานประติมากรรม ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

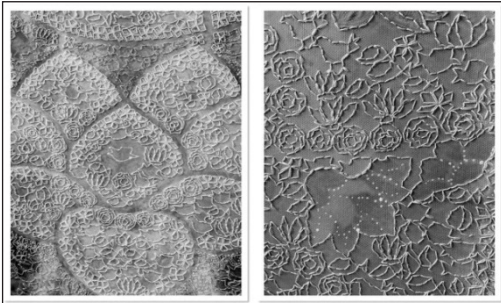
รูปที่ 24 “สุนทรีภาพแห่งวิถีชนบท 3” โดย ภาณุพงษ์ แก้วคง
ศิลปนิพนธ์ยอดเยี่ยม ปี 2559
ผลงานที่ได้รับอิทธิพลจากเครื่องปั้นดินเผา
ที่มา: ธนาคารกรุงเทพ (2559)

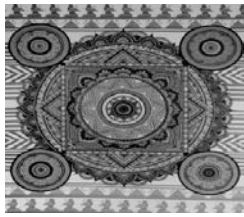
รูปที่ 25 “เมลิคพันธ์” โดย อภิชาติ โพชา
ศิลปนิพนธ์ยอดเยี่ยม ปี 2560
ผลงานที่ได้รับอิทธิพลจากเครื่องปั้นดินเผา
ที่มา: ธนาคารกรุงเทพ (2560)

5.5 งานถักทอ (Knitting) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์สิ่งทอด้วยผ้า โดยเฉพาะการมัดย้อม มัดหมี่ ถือเป็นเทคโนโลยีสูงสุดของพื้นบ้าน ที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาสืบต่อกันมา มีความซับซ้อนและกระบวนการสร้าง ตั้งแต่การเลี้ยงไหม ย้อมสีจากอินทรีย์วัตถุ การมัดลวดลายอย่างวิจิตรพิสดาร และการทอ ซึ่งมีความสลับซับซ้อนด้วยกระบวนการความคิด กระบวนการสร้างงานถักทอ นอกเหนือจากการทอผ้าแล้ว ยังรวมถึงการทอเสื่อ และงานถักที่เป็นเครื่องใช้ไม้อ้อยอื่นๆ อีกด้วย (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 วิเคราะห์อิทธิพลงานถักทอที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ของนักศึกษาศิลปะ

ประเภทผลงานทัศนศิลป์ (ที่ได้รับอิทธิพลอย่างเด่นชัด)	อิทธิพลที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ (รูปแบบ แนวความคิด กระบวนการ)
งานถักทอ ส่งอิทธิพลให้กับนักศึกษาศิลปะ ในการนำไปสร้างสรรค์ผลงานประเภท จิตรกรรม สื่อผสม รูปที่ 26 กี่ทอผ้า สำนวน ที่มา: วัณณะ จูฑะวิภาต (2552) รูปที่ 27 ชิ่นตีนจก ผ้าทอพื้นเมืองล้านนา ที่มา: วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ (2536)	- รูปแบบ ลวดลายของสิ่งทอ เช่น ลายผ้า จากภูมิภาคต่างๆ ถูกนำมาปรับใช้ในการสร้างผลงานจิตรกรรม รวมถึงนักศึกษาศิลปะมักนำรูปทรง วัสดุ อุปกรณ์ ในการถักทอ เช่น ไหม แกนด้าย กระสวย กี่ทอผ้า เครื่องทอผ้าโบราณ มาเป็นส่วนประกอบของการสร้างผลงานจิตรกรรมเทคนิคผสม และนำวัสดุจริงมาใช้ในการสร้างผลงานสื่อผสม - แนวความคิด การถักทอ มักถูกนำไปเปรียบเทียบกับเรื่องราว สายใย สายสัมพันธ์ เครือข่าย ของครอบครัว ชุมชน จนเป็นสัญลักษณ์ที่มักจะถูกนำมาใช้สร้างสรรค์ผลงาน - กระบวนการ ทัก ทอ เย็บ ปัก วัสดุจากเส้นใยธรรมชาติ ซึ่งเป็นกรรมวิธีของช่างชาวบ้าน มักจะถูกนำมาใช้กับการสร้างผลงานจิตรกรรม ผลงานจิตรกรรมเทคนิคผสม ผลงานสื่อผสม รูปที่ 28 นักศึกษาได้นำการมัดย้อม เย็บ ปัก ถัก มาปรับใช้กับการสร้างผลงานจิตรกรรม ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

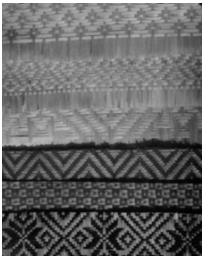
รูปที่ 29 “ก่อกองทราย” โดย รัตนา สุวรรณ
ศิลปนิพนธ์ยอดเยี่ยม ปี 2559
ผลงานที่ได้รับอิทธิพลจากงานถักทอ
ที่มา: ธนาคารกรุงเทพ (2559)

รูปที่ 30 “ความหลัง” โดย วิจิตรา เตโช
ศิลปนิพนธ์ยอดเยี่ยม ปี 2556
ผลงานที่ได้รับอิทธิพลจากงานถักทอ
ที่มา: ธนาคารกรุงเทพ (2556)

5.6 งานจักสาน (Basket Weaving) เป็นการสร้าง เครื่องมือ เครื่องใช้ ในชีวิตประจำวันด้วยวิธีการ สอด ชัด สาน ของวัสดุทางธรรมชาติซึ่งเป็นเส้นริ้ว เช่น ไม้ไผ่ หวาย ดอก โดยสร้างรูปทรงตามวัตถุประสงค์ของการใช้สอยจากสภาพภูมิศาสตร์ ซึ่งแบ่งออกเป็น เครื่องจักสานที่ใช้ในการบริโภค เครื่องจักสานที่ใช้เป็นภาชนะ เครื่องจักสานที่ใช้เป็นเครื่องตกแต่ง เครื่องจักสานที่ใช้เป็นเครื่องเรือนและเครื่องปลูก เครื่องจักสานที่ใช้ป้องกันแดดฝน เครื่องจักสานที่ใช้ในการดักจับสัตว์ เครื่องจักสานที่ใช้เกี่ยวกับความเชื่อประเพณีและศาสนา (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 วิเคราะห์อิทธิพลงานจักสานที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ของนักศึกษาศิลปะ

ประเภทผลงานทัศนศิลป์ (ที่ได้รับอิทธิพลอย่างเด่นชัด)	อิทธิพลที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ (รูปแบบ แนวความคิด กระบวนการ)
งานจักสาน ส่งอิทธิพลให้กับนักศึกษา ศิลปะในการนำไปสร้างสรรค์ผลงาน ประเภท จิตรกรรม ประติมากรรม สื่อผสม รูปที่ 31 เครื่องจักสาน (ภาคเหนือ กลาง ไต้) ที่มา: วัณณะ จูทะวิภาต (2552) รูปที่ 32 ลวดลายการสานแบบต่างๆ ที่มา: วิบูลย์ ลีสุวรรณ (2546)	- รูปแบบ เส้นของงานจักสาน คือ ลวดลาย เช่น ลายขัด ลายสอง ลายสาม ลายขอ ลายทแยง ลายซด ลายดอกซิง ลายตีหล่ม เพราะมีความสวยงามที่เป็นระเบียบ วิจิตรบรรจง รวมถึง รูปทรงของงานจักสานมีความเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งมักถูกนำไปประยุกต์ใช้กับการสร้างผลงาน จิตรกรรม ประติมากรรม ผลงานสื่อผสม - แนวความคิด การสานงานจักสานต้องมีความอดทน เพราะต้องเริ่มสานจากพื้นที่ขนาดเล็กและค่อยๆ ก่อร่างจนเป็นวัตถุขนาดใหญ่ ซึ่งต้องอาศัยความพยายามจึงจะสำเร็จ และงานจักสานยังเปรียบเสมือนการผสมผสานสิ่งเล็กๆ ที่เปราะบางมาหล่อหลอมรวมกันจนกลายเป็นสิ่งที่มีความทนทาน แข็งแรง ซึ่งปรัชญาที่แฝงอยู่ในงานจักสานก็สามารถเป็นต้นความคิดในการนำมาสร้างสรรค์ผลงาน - กระบวนการ ขั้นตอนการสานงานจักสาน ถ้าทำการศึกษาอย่างจริงจัง ก็สามารถนำมาสร้าง รูปทรงใหม่ที่มีความแตกต่างจากรูปทรงเครื่องใช้ไม้สอยเดิม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการสร้างผลงานประติมากรรม ผลงานสื่อผสม รูปที่ 33 นักศึกษาได้นำกระบวนการสร้างงานจักสาน มาปรับใช้กับการสร้างผลงานสื่อผสม ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

รูปที่ 34 “กวยโจวโปล” โดย พิเชษฐ์ เงามาม
ศิลปินพณิชย์ยอดเยี่ยม ปี 2556
ผลงานที่ได้รับอิทธิพลจากงานจักสาน
ที่มา: ธนาคารกรุงเทพ (2556)

รูปที่ 35 “วิถีชีวิตชนบท” โดย นสวี่ จิมนยศ
ศิลปินพณิชย์ สาขาวิชาจิตรกรรม ม.บูรพา ปี 2559
ผลงานที่ได้รับอิทธิพลจากงานจักสาน
ที่มา: ผู้วิจัย (2560)

5.7 สถาปัตยกรรมพื้นบ้าน (Local Architecture) เป็นสิ่งก่อสร้างในแต่ละท้องถิ่นที่มีลักษณะแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม เพื่อสนองความต้องการในการใช้สอย รูปแบบของสถาปัตยกรรมอาจจะพัฒนาไปจากรูปแบบเดิม เพื่อให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต โดยใช้วัสดุก่อสร้างที่หาได้ตามท้องถิ่นมาก่อสร้างเป็น อาคาร ที่พักอาศัย เช่น เรือนเครื่องผูก เรือนเครื่องสับ เรือนลาวโซ่ง เรือนชาวเขา เรือนมโนลา เรือนชาวประมง ตั้งแต่ชุมชนขนาดเล็กถึงชุมชนขนาดใหญ่ ถือเป็นเรือนต้นแบบพื้นฐานทางวัฒนธรรม ซึ่งมีคุณค่าและมีอัตลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่น มีความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างสิ่งปลูกสร้างกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 วิเคราะห์อิทธิพลสถาปัตยกรรมพื้นบ้านที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ของนักศึกษาศิลปะ

ประเภทผลงานทัศนศิลป์ (ที่ได้รับอิทธิพลอย่างเด่นชัด)	อิทธิพลที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ (รูปแบบ แนวความคิด กระบวนการ)
สถาปัตยกรรมพื้นบ้าน ส่งอิทธิพลให้กับนักศึกษาศิลปะในการนำไปสร้างสรรค์ผลงานประเภท จิตรกรรม สื่อผสม รูปที่ 36 เรือนเครื่องผูก ราชนบุรี ที่มา: วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2536) รูปที่ 37 เรือนเครื่องสับ สุพรรณบุรี ที่มา: วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2546)	- รูปแบบ การสร้างผลงานจิตรกรรมที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตชนบท มักจะนำรูปทรงของสถาปัตยกรรมพื้นบ้านเข้ามาใช้ รวมถึงผลงานสื่อผสม และศิลปะการจัดวาง ได้นำวัสดุจากส่วนประกอบของสถาปัตยกรรมพื้นบ้านมาใช้ในการสร้างผลงาน - แนวความคิด ความเรียบง่ายทางวัฒนธรรม และความเป็นอยู่ที่พอเพียง ที่แสดงออกผ่านสถาปัตยกรรมพื้นบ้าน มักจะถูกนำมาเป็นต้นความคิดทางการสร้างสรรค์ - กระบวนการ กระบวนการสร้างสถาปัตยกรรมพื้นบ้าน มักจะมีความเกี่ยวข้องกับงานไม้ เช่น การผูก การมัด การเข้าไม้ การเกล้าไม้ การทำที่แขวนภาชนะ และอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่เรียบง่ายแต่มีความคงทน มีกลิ่นอายของความเป็นหัตถกรรม ทำให้นักศึกษาศิลปะนำกระบวนการเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้กับการสร้างผลงาน ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานไม้แบบพื้นบ้านบนผลงานจิตรกรรม ผลงานสื่อผสม รูปที่ 38 นักศึกษาได้นำรูปทรงสถาปัตยกรรมพื้นบ้าน มาปรับใช้กับการสร้างผลงานจิตรกรรม ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

รูปที่ 39 “วิถี สงบ อบอวน” โดย ประเสริฐ ทะเสนอด
ศิลปินพณิชย์ยอดเยี่ยม ปี 2557
ผลงานที่ได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมพื้นบ้าน
ที่มา: ธนาคารกรุงเทพ (2557)

รูปที่ 40 “ต่อเติม” โดย สันติ สีตาราช
การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 63
ผลงานที่ได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมพื้นบ้าน
ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

5.8 การแสดงพื้นบ้าน (Local Entertainment) เป็นการสืบทอดศิลปะและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาอย่างช้านาน ซึ่งการแสดงจะออกมาในรูปแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับสภาพทางภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม อาชีพ และความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ตลอดจนอุปนิสัยของประชากรในแต่ละท้องถิ่น จึงทำให้การแสดงพื้นบ้านมีลีลาท่าทางที่แตกต่างกันไปตามแต่ละภูมิภาค แต่ก็มักมีจุดมุ่งหมายเพื่อก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเป็นความบันเทิงในรูปแบบต่างๆ เช่น กลุ่มดนตรี นาฏศิลป์ เพลงประกอบพิธี การละเล่นพื้นบ้าน (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 วิเคราะห์อิทธิพลการแสดงพื้นบ้านที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ของนักศึกษาศิลปะ

ประเภทผลงานทัศนศิลป์ (ที่ได้รับอิทธิพลอย่างเด่นชัด)	อิทธิพลที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ (รูปแบบ แนวความคิด กระบวนการ)
การแสดงพื้นบ้าน ส่งอิทธิพลให้กับ นักศึกษาศิลปะในการนำไปสร้างสรรค์ ผลงานประเภท จิตรกรรม สื่อผสม รูปที่ 41 ละครชาตรี ทางภาคใต้ ที่มา: วัฒนะ จูทะวิภาต (2545) รูปที่ 42 การละเล่นมโนราห์ พัทลุง ที่มา: วัฒนะ จูทะวิภาต (2552)	- รูปแบบ ความเป็นเอกลักษณ์ทางด้าน การแต่งกาย เพลงประกอบ วิธีการแสดง การรำ การขับร้อง การเล่นเครื่องดนตรี ลักษณะท่าทาง ซึ่งเป็นที่น่าสนใจแก่ผู้ชม ทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ นักศึกษาศิลปะจึงหยิบยกภาพลักษณ์อันวิจิตรงดงามตระการตา ของการแสดงพื้นบ้านมาสร้างสรรค์เป็นผลงาน - แนวความคิด การแสดงพื้นบ้านจะมีความเกี่ยวข้องกับวรรณคดี เรื่องเล่าปรัมปรา นิทาน บทประพันธ์ ที่สอดแทรกเรื่องราวปรัชญาที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต นักศึกษาศิลปะ จึงนำเรื่องราวการแสดงพื้นบ้านมาสร้างสรรค์เป็นผลงาน - กระบวนการ กระบวนการบางอย่างของการสร้าง เครื่องแต่งกาย ในการแสดงพื้นบ้าน เช่น ไชยพื้นบ้าน ละครชาตรี มโนราห์ สามารถนำมาประยุกต์กับการสร้างผลงาน รวมถึง การขับร้อง และบทเพลง มักจะถูกนำมาใช้เป็นเสียงประกอบบนผลงานสื่อผสม ที่ต้องการแสดงออกในเรื่องราวของความเป็นพื้นบ้าน รูปที่ 43 นักศึกษาได้นำเรื่องราวในวรรณคดี มาปรับใช้กับการสร้างผลงานศิลปะจัดวาง ที่มา: ผู้วิจัย (2555)

ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

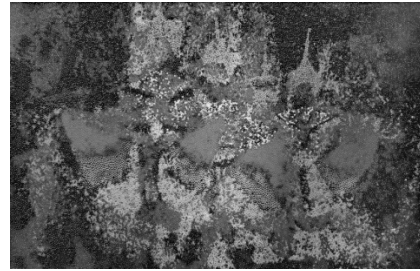
รูปที่ 44 “จินตนาการจากรรณกรรม เรื่อง เจ้าจันทน์ผมหอม”

โดย ศิริพร กันดา

ศิลปินพันธ์ ม.เทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ปี 2557

ผลงานที่ได้รับอิทธิพลจากการแสดงพื้นบ้าน

ที่มา: คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ (2557)

รูปที่ 45 “มโนราห์ 4” โดย กฤษฎา น่วมทอง

ศิลปินพันธ์ สาขาวิชาจิตรกรรม ม.บูรพา ปี 2560

ผลงานที่ได้รับอิทธิพลจากการแสดงพื้นบ้าน

ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

6. สิ่งที่ปรากฏสำหรับการนำศิลปะพื้นบ้านมาสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ของนักศึกษาศิลปะ

6.1 สิ่งที่ปรากฏให้เห็น “เชิงบวก”

6.1.1 มีทางเลือกสำหรับการสร้างสรรค์มากขึ้น ไม่ยึดติดกับรูปแบบกระบวนการสร้างสรรค์งานตามแบบแผนเดิม หรือตามกระบวนการที่ได้รับความนิยม เช่น การสร้างงานจิตรกรรมด้วยการเขียนสีบนผืนผ้าใบ การทำงานภาพพิมพ์บนกระดาษ ผ่านแท่นพิมพ์ การสร้างงานประติมากรรมโดยการปั้นดินแล้วทำการหล่อด้วยปูนปลาสเตอร์ แต่การที่นำองค์ความรู้เกี่ยวกับ ศิลปะพื้นบ้านมาประยุกต์ใช้ และสร้างสรรค์ใหม่ นอกจากจะทำให้รูปแบบการแสดงออก แนวความคิด มีกลิ่นอายของความเป็นไทยแล้ว ยังทำให้กระบวนการสร้างสรรค์มีความแปลกใหม่ เกิดความน่าสนใจ ซึ่งเป็นการนำกระบวนการสร้างงานแบบพื้นบ้านที่เป็นสิ่งใกล้ตัวมาประยุกต์เป็นงานศิลปะไทยร่วมสมัย เช่น สร้างผลงานจิตรกรรมด้วยการผสมผสานกระบวนการถักทอ ผสมผสานกรรมวิธีของเครื่องจักสาน ทำให้ผลงานมีมิติที่น่าสนใจ และไม่ใช่ว่าเป็นการสร้างงานจิตรกรรมด้วยสีเพียงอย่างเดียว อีกต่อไป แต่ถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นงาน “จิตรกรรมเทคนิคผสม” (Mixed Painting) ที่นำภูมิปัญญาพื้นบ้านเข้ามาประยุกต์ใช้ และการศึกษาศิลปะในปัจจุบันต้องยอมรับว่า ผลงานสื่อผสม (Mixed Media) ผลงานศิลปะจัดวาง (Installation) เข้ามามีบทบาท ในกระบวนการสร้างสรรค์เป็นอย่างมาก เพราะกระบวนการสร้างงานไม่ได้ถูกจำกัดด้วยวิธีการใดวิธีการเดียว ยิ่งถ้ามีการนำ ศิลปะพื้นบ้านเข้ามาผสมผสาน จะทำให้ผลงานนอกจากจะมีรูปแบบการสร้างสรรค์ที่มีความเป็นศิลปะร่วมสมัยแล้ว ยังสามารถแสดงเอกลักษณ์ความเป็นไทยได้อีกด้วย

6.1.2 นำภูมิปัญญาพื้นบ้านของประเทศซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะมาสร้างเป็นงานทัศนศิลป์ ศิลปะพื้นบ้าน ภูมิปัญญาพื้นถิ่น ถูกมองว่าเป็นสิ่งล้ำสมัย และไม่น่าสนใจสำหรับเยาวชนรุ่นใหม่ แต่เมื่อระบบการศึกษาพยายามที่จะให้ เยาวชนได้เห็นคุณค่า โดยการแทรกเนื้อหาไว้ในหลักสูตรการสอน ซึ่งการเรียนการสอนเกี่ยวกับศิลปะด้านทัศนศิลป์ ถือว่า ประสบความสำเร็จในการให้นักศึกษาศิลปะเห็นความสำคัญ เพราะผลงานทัศนศิลป์ทำให้ศิลปะพื้นบ้านไม่น่าเบื่อ ไม่เป็นเพียง ภูมิปัญญาเรียบง่ายเพื่อใช้สำหรับการดำรงชีวิตเท่านั้น แต่สามารถนำมาปรับใช้ทางการสร้างสรรค์เพื่อตอบสนองความคิด อารมณ์ความรู้สึก และคุณค่าทางจิตใจที่ฝังผ่านผลงานศิลปะ

6.1.3 ตระหนักถึงคุณค่าภูมิปัญญาของบรรพบุรุษซึ่งสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดทางการสร้างสรรค์ นักศึกษา ปัจจุบันมักจะมองข้ามของดีที่มีอยู่ใกล้ตัว และให้ความสำคัญกับวิทยาการสมัยใหม่ตามยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ของ ต่างประเทศ ซึ่งศิลปะพื้นบ้านถ้าสามารถนำมาพัฒนาประยุกต์ให้มีความร่วมสมัยได้ ก็เป็นสิ่งที่ท้าทาย และมีความน่าสนใจ ไม่แพ้กับกระบวนการสร้างสรรค์ของชาติใดในโลก เพราะฉะนั้นการสร้างผลงานทัศนศิลป์ที่มีที่มาจากศิลปะพื้นบ้าน สามารถ ทำให้ผู้ชมผลงานทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ ได้เห็นสิ่งที่ฝังมาจากการสร้างสรรค์โดยคนไทยเพื่อคนไทย ซึ่งการสร้างสรรค์

ผลงานทัศนศิลป์ก็ทำให้นักศึกษาศิลปะ ตระหนักถึงคุณค่าของศิลปะพื้นบ้าน ที่ยังสามารถมีบทบาท สามารถดำรงอยู่ ควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยได้

6.2 สิ่งที่ปรากฏให้เห็น “เชิงลบ”

6.2.1 นำศิลปะพื้นบ้านมาใช้สร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์แบบผิวเผิน เพราะไม่ได้ทำการศึกษาอย่างจริงจัง ขาดการลงพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูล ความเป็นมา วัสดุ และกรรมวิธีในการสร้าง เพราะคิดเพียงว่าอาจจะนำแค่ รูปลักษณะ รูปทรงของศิลปะพื้นบ้านมาใช้เท่านั้น จึงไม่จำเป็นต้องศึกษาจริงจังมากนัก เมื่อขาดการศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดถี่ถ้วน จะทำให้นักศึกษาเข้าใจความเป็นธรรมชาติของศิลปะพื้นบ้านผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง ทำให้ไม่สามารถนำมาใช้สื่อสาร และแสดงออกทางการสร้างสรรค์อย่างถูกต้อง และส่งผลทำให้เกิดข้อบกพร่องทางการสร้างสรรค์ผลงานขึ้น

7. คุณค่าทางวิชาการของการนำศิลปะพื้นบ้านมาประยุกต์ใช้กับการสร้างผลงานทัศนศิลป์

7.1 ทางด้านการศึกษาศิลปะ

เมื่อนำศิลปะพื้นบ้านมาเป็นอิทธิพลสำหรับการสร้างผลงานทัศนศิลป์ โดยเฉพาะการนำมาสร้างผลงานศิลปนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ ทำให้มีการจัดบันทึกวิธีการประยุกต์ วิธีการสร้างสรรค์ ในหลายแง่มุมไว้ในเล่มประกอบผลงานสร้างสรรค์ ที่นักศึกษาศิลปะจะต้องทำประกอบควบคู่กับตัวชิ้นงานเสมอไม่ว่าจะทำการศึกษาระดับใดก็ตาม ซึ่งจะทำให้เกิดคุณค่าทางด้านวิชาการสำหรับเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล ของสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนเกี่ยวกับศิลปะ มหาวิทยาลัย หอศิลป์ พิพิธภัณฑ์ ที่มีการนำเสนอผลงานทัศนศิลป์ที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะพื้นบ้าน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาศิลปะรุ่นต่อไปที่ต้องการศึกษาค้นคว้าข้อมูล

7.2 ทางด้านการอนุรักษ์

แม้บางคนมองว่าการนำศิลปะพื้นบ้านมาสร้างผลงานทัศนศิลป์ไม่ใช่การอนุรักษ์ เพราะเป็นการนำมาสร้างสรรค์ ออกนอกกรอบประเพณีที่บรรพบุรุษเคยสร้างมา แต่ถือว่าเป็นการอนุรักษ์โดยทางอ้อมเพราะทำให้ศิลปะพื้นบ้านที่ถูกลืมนำกลับมามีบทบาทอีกครั้งผ่านการสร้างสรรค์ ซึ่งอย่างน้อยก็ทำให้นักศึกษาที่เป็นผู้สร้างผลงานเห็นความสำคัญ เห็นคุณค่า และอยากจะทำสืบต่อไปให้ศิลปะพื้นบ้านได้ดำรงอยู่ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะต่อไป โดยเป็นการอนุรักษ์ซึ่งมีที่มาจากการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์นั่นเอง

7.3 ทางด้านการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมของชุมชน

เมื่อเริ่มนำศิลปะพื้นบ้านมาสร้างผลงานทัศนศิลป์ และเริ่มมีการลงพื้นที่เพื่อทำการศึกษา จะทำให้ชุมชนนั้นเริ่มเห็นคุณค่า ซึ่งอาจจะนำองค์ความรู้ของการประยุกต์บนผลงานทัศนศิลป์ไปพัฒนาสู่การสร้างงานออกแบบสำหรับงานหัตถกรรมพื้นถิ่นเพื่อสร้างอาชีพให้ชุมชนต่อไป และถ้าได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐก็จะทำให้เกิดการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมของชุมชนที่ยั่งยืนขึ้น

7.4 ทางด้านการปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาพื้นถิ่น

เมื่อทำการศึกษาศิลปะพื้นบ้าน และนำกระบวนการของภูมิปัญญาพื้นถิ่นมาสร้างเป็นผลงานทัศนศิลป์ ทำให้นักศึกษาศิลปะ และนักศึกษาสาขาวิชาอื่นๆ ได้ตระหนักถึงคุณค่าองค์ความรู้ของการนำศิลปะพื้นบ้านซึ่งเป็นภูมิปัญญาไทยที่เรียบง่ายมาสร้างสรรค์เป็นผลงานทัศนศิลป์ที่วิจิตรงดงาม มีความประณีตละเอียดลออ ให้เห็นเป็นรูปธรรม และเมื่อมีผลงานปรากฏออกมาสู่สายตาสาธารณชนอย่างมีคุณภาพ ก็จะทำให้เห็นถึงคุณค่าของภูมิปัญญาไทย ซึ่งภูมิปัญญาเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการสืบสานศิลปวัฒนธรรมของประเทศได้ในทุกๆ ด้าน

7.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อวงการศิลปะของไทยในระดับนานาชาติ

ผลงานทัศนศิลป์ที่มีการนำศิลปะพื้นบ้านเข้ามาประยุกต์กับการสร้างสรรค์ของนักศึกษาศิลปะในประเทศไทย เมื่อถูกเผยแพร่ในระดับนานาชาติ โดยการส่งประกวด หรือการไปร่วมสร้างสรรค์เชิงปฏิบัติการ ถือเป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพราะกระบวนการสร้างสรรค์แบบพื้นบ้านของประเทศไทยถือเป็นสิ่งแปลกใหม่ในสายตาชาวต่างชาติ เพราะกระบวนการสร้างผลงานพื้นบ้านของไทย มีความประณีต มีความละเอียดลออ ซึ่งชาวต่างชาติจะรู้สึกว่าการรวมวิธีการสร้างผลงานเหล่านี้เป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลา ใช้สมาธิ และความอดทนเป็นอย่างมาก และเมื่อนำมาประยุกต์เป็นผลงานทัศนศิลป์ก็จะทำให้รู้สึกถึงคุณค่า และความตั้งใจของศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานออกมา รวมถึงเป็นการสร้างปรากฏการณ์ที่น่าประทับใจไม่แพ้กับผลงานทัศนศิลป์ของชนชาติอื่นแต่อย่างใด

8. บทสรุป

นักศึกษาศิลปะที่ได้รับอิทธิพลจากการนำศิลปะพื้นบ้านมาสร้างสรรค์เป็นผลงานทัศนศิลป์ โดยส่วนใหญ่จะเป็นนักศึกษาที่เกิด เจริญเติบโต และมีภูมิลำเนาอยู่ในชนบท เพราะได้สัมผัสกับศิลปะพื้นบ้านเหล่านี้มาบ้างไม่มากก็น้อย เพราะฉะนั้นเมื่อนักศึกษาศิลปะมีความต้องการจะนำศิลปะพื้นบ้านซึ่งเป็นศิลปะที่มีอยู่ในชุมชนบ้านเกิดของตนมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ และคหฤนิพนธ์ ในสถาบันอุดมศึกษา เหล่าคณาจารย์ควรให้การสนับสนุน และผลักดันให้นักศึกษาทำการลงพื้นที่เพื่อศึกษาวิธีการสร้างผลงานศิลปะพื้นบ้านที่ตนสนใจอย่างจริงจัง เพราะจะสามารถนำองค์ความรู้กลับมาสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพไม่ว่าจะเป็นทางด้าน รูปแบบ แนวความคิด กระบวนการ ซึ่งจะทำให้ผลงานทัศนศิลป์ที่แสดงออกมามีคุณภาพทางการสร้างสรรค์ที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะพื้นบ้านอย่างแท้จริง

เมื่อการประยุกต์ศิลปะพื้นบ้านสู่ผลงานทัศนศิลป์ สามารถทำให้ผลงานสร้างสรรค์ที่ปรากฏต่อสายตาสาธารณชน มีคุณภาพทางการศึกษา มีคุณภาพทางวิชาการ จะเป็นแรงบันดาลใจให้นักศึกษาศิลปะรุ่นหลังนำศิลปะพื้นบ้านมาสร้างสรรค์เป็นผลงานทัศนศิลป์เหมือนกับนักศึกษารุ่นพี่ ซึ่งจะทำให้เกิดการแผ่ขยายกระบวนการสร้างสรรค์ที่มีกลิ่นอายของความเป็นไทยในวงกว้างต่อไป และสามารถส่งผลให้ประจักษ์ในเชิงบวกมากกว่าเชิงลบ เพราะทำให้นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของศิลปะพื้นบ้าน และภูมิปัญญาพื้นถิ่นมากขึ้น และถือเป็นการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมทางอ้อม ซึ่งเป็นผลดีต่อการศึกษาศิลปะทางด้านวิชาการ ทางด้านการอนุรักษ์ ทางด้านการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และเป็นการปลูกฝังให้นักศึกษาศิลปะได้เห็นคุณค่าของศิลปะพื้นบ้านผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ รวมถึงเป็นการเผยแพร่ศักยภาพทางการสร้างสรรค์ของนักศึกษาศิลปะในประเทศไทย โดยการนำศิลปะพื้นบ้านซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่ามาสร้างสรรค์เป็นผลงานทัศนศิลป์ เผยแพร่ออกสู่สายตาสาธารณชนทั้งในประเทศ และระดับนานาชาติ

เอกสารอ้างอิง

- คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์. (2557). **นิทรรศการแสดงผลงานศิลปนิพนธ์ นักศึกษาสาขาศิลปกรรมชั้นปีที่ 4 ประจำปี 2557**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคพายัพ.
- โสมสิต บันเปี่ยมราษฎร์. (2555). **36 Year Thai Art Exhibition Anniversary Thai Art Department**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ธนาคารกรุงเทพ. (2556). **นิทรรศการศิลปนิพนธ์ยอดเยี่ยม ปี 2556**. กรุงเทพฯ: หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ธนาคารกรุงเทพ.
- ธนาคารกรุงเทพ. (2557). **นิทรรศการศิลปนิพนธ์ยอดเยี่ยม ปี 2557**. กรุงเทพฯ: หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ธนาคารกรุงเทพ.

- ธนาคารกรุงเทพ. (2559). นิทรรศการศิลปนิพนธ์ยอดเยี่ยม ปี 2559. กรุงเทพฯ: หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ธนาคารกรุงเทพ.
- ธนาคารกรุงเทพ. (2560). นิทรรศการศิลปนิพนธ์ยอดเยี่ยม ปี 2560. กรุงเทพฯ: หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ธนาคารกรุงเทพ.
- นนทิกร กาญจนะจิตรา. (2557). การประกวดศิลปกรรมกรุงไทย ครั้งที่ 1 ประจำปี 2557. กรุงเทพฯ: ธนาคารกรุงไทย.
- บุญชัย เบญจรงค์กุล. (2555). พิพิธภัณฑศิลป์ไทยร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ปนท ปลื้มชูศักดิ์. (2550). ศิลปวัฒนธรรมทางด้านทัศนศิลป์. เอกสารประกอบการสอน รายวิชา 601101 ศิลปะและวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. ชลบุรี: กรมศิลปากรพิมพ์.
- ภาควิชาศิลปะไทย. (2552). วิถีแห่งความเป็นไทย. เชียงใหม่: โชตนาพรินท์.
- วัฒนะ จุฑะวิภาต. (2545). ศิลปะพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศิลปประภา.
- วัฒนะ จุฑะวิภาต. (2552). ศิลปะพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2536). มรดกพื้นบ้าน ด้วยฝีมือและภูมิปัญญาชาวบ้าน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2546). ศิลปะชาวบ้าน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- สน สีมাত্রัง. (2553). มหาภาพย์ ภาพพิมพ์ไม้แกะ ของ ประพันธ์ ศรีสุตา พ.ศ. 2504-2513. กรุงเทพฯ: หอศิลป์วังท่าพระ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุมาลี เอกชนนิยม. (2548). ฐานแต้ม ในลิมอีสาน งานศิลป์สองฝั่งโขง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- สุวิทย์ จิระมณี. (2548). เอกสารคำสอน รหัสวิชา 630513 ศิลปะพื้นบ้านกับภูมิปัญญาไทย. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สวช. (2561). นโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ. เข้าถึงได้จาก: <http://kanchanapisek.or.th/kp8/policy.htm>.